

Hiciv Şairi Ahmetşah Karakaş ve “Selamname” Adlı Şiiri

The Poet Ahmetşah Karakaş and His Poem “Selamname”

Turdi Mettursun KARA*

Özet

Uygur klasik edebiyatında önemli yer tutan şairlerden biri olan Ahmetşah Karakaş, 18. yüzyılda Hoten'in Karakaş nahiyesinde yaşamış ve hayatında hiciv türü başta olmak üzere birçok şiir yazmıştır. Bize kadar ulaşmamış olsa da bir divan sahibi olduğu kayıtlara geçmiştir. Onun Uygur klasik edebiyatının hiciv türüne olan katkısı çok büyüktür. Ahmetşah şiirlerinde hiciv türünden yararlanarak etkileyici dil ve mizahi anlatımıyla sosyal ilişkilerdeki kötülükleri ustalıkla yermiştir. Şiirlerinden günümüze sadece dört tanesi ulaşabilmiştir. Bunlardan, en çok bilinen, okunan ve araştırmacıların en çok dikkatlerini çekmiş olanı “Selamname” adlı şiiridir. Karakaş'ın “Selamname” adlı şiiri anlatım tarzı bakımında hiciv türünde, şiir biçimi bakımından ise muhammes şeklinde yazılmıştır. Muhammede etkileyici, imajlı ve mizahi dil aracılığıyla ahlaka aykırı olan açgözlülük, yalancılık, vefasızlık gibi yaşadığı dönemin iğrenç, çirkin tarafları eleştirilmiştir. Şairin muhammede kullandığı dilin halk diline yakın, akıcı, sade ve etkileyici olması nedeniyle şiir, istinsah edilip elden ele taşınarak ve bestelenip ağızdan ağıza yayılarak halk içinde güzel folklor numunelerine dönüşmüştür. Çalışmamızda hiciv şairi Ahmetşah Karakaş tanıtılmakla birlikte onun “Selamname” adlı şiirinin özellikleri, yazılma nedenleri üzerinde durulmuş ve şiirin Türkiye Türkçesine aktarılması yapılmıştır.

Anahtar kelimeler: Ahmetşah Karakaş, Uygur, hiciv, Muhammes, Selamname.

Abstract

Ahmetşah Karakaş, one of the poets who occupied an important place in Uyghur classical literature, lived in the 18th century in Hoten and wrote many poems in his life. Although it did not reach our hands, it has been recorded that he has a divan. His contribution to Uyghur satire is immense. Ahmetşah skillfully criticizes the evils in social relations with an impressive language and humorous

* Dr., turdikara@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-9277-5070.

expression by using satire type in his poems. Only four of his poems have survived to the present day. Among these poems, the one that attracted the most attention of the researchers is the poem "Selamname". Karakaş's poem "Selamname" is written as satire in terms of expression style and as muhammes in terms of poetry form. In the poem, the disgusting and ugly sides of the period, such as greed, lying, and disloyalty, which are immoral, are criticized through impressive, imagery and humorous language. This poem has turned into beautiful folklore samples by being carried from hand to hand and spreading from mouth to mouth for centuries, because its language is close to the folk language, fluent, plain and impressive. In our study, along with the introduction of the satirical poet Ahmetşah Karakaş, the features of his poem "Selamname", the reasons for its writing are emphasized and the poem is translated into Turkish.

Keywords: Ahmetşah Karakaş, Uyghur, satire, Muhammes, Selamname.

18. yüzyılın sonu ve 19. yüzyıl, klasik şiir geleneğinin Doğu Türkistan sahasında zirve yaptığı bir dönemdir. Bu dönemde Uygur klasik edebiyatının daha önceki tarihlerdeki herhangi bir dönemine kıyasen en fazla şair yetişmiştir. Muhammed Sadık Keşkerî, Kalender, Mirhesen Sedaî, Huşhal Ğeribî, Ahmetşah Karakaş, Kissurî, Abdurêhim Nizarî, Nevruz Ahun Ziyaî, Turdi Nazim Ğeribî, Emir Hüseyin Seburî ve Molla Bilal Nazimî gibi şairler bu denemin yetiştirdiği önemli şahsiyetlerindendir. Ayrıca, Uygur klasik edebiyatında bu dönem; eserleri önceki dönemlere göre sayıca en fazla olan ve çok çeşitli türlerde önemli şiirlerin yazıldığı bir dönemdir.

Uygur klasik edebiyatında önemli yer tutan şairlerden biri olan Ahmetşah Karakaş 18. yüzyılda yaşamış ve hiciv türü başta olmak üzere farklı nazım şekillerinde birçok şiir yazmıştır. Bize kadar ulaşmamış olsa da bir divan sahibi olduğu kayıtlara geçmiştir. Onun Uygur klasik edebiyatı hiciv türüne olan katkısı oldukça büyüktür. Ahmetşah hiciv türünden yararlanarak etkileyici dil ve mizahi anlatımıyla sosyal ilişkilerdeki kötülükleri ustalıkla yermiştir. Şiirlerinden günümüze sadece dört tanesi ulaşabilmiştir. Bunlardan araştırmacıların en çok dikkatlerini çekmiş olanı "Selamname" adlı şiiridir.

Hiciv türünde muhammes şeklinde yazılmış, 32 bentten oluşan "Selamname" adlı şiir; toplumdaki kötülükleri mizahi bir dille gözler önüne serebilmiş ve söz sanatlarından ustalıkla yararlanarak eleştirmiş olması nedeniyle sevilerek okunmuş; dilinin halk diline yakın, sade, akıcı ve etkileyici olmasından dolayı asırlardır özellikle destan icracıları tarafından ağızdan ağıza yayılarak halk içinde güzel folklor numunesine dönüşmüştür.

1. Ahmetşah Karakaş’ın Hayatı

Uygur klasik edebiyatında önemli yer tutan şairlerden biri olan Ahmetşah Karakaş 1740 yılında Hoten’e bağlı Karakaş nahiyesinin Qapaqla beldesinde muteber bir ulema ailesinde dünyaya gelmiştir.¹ Şair Karakaş’ın babası Mübarekşah, beldedeki ünlü bir medresenin müddeisiydi ve çeşitli nahiye ve illerden gelen çok sayıda talipleri orada Nevai, Meşrep, Lutfi, Sofi Allahyar, Hoca Hafız, Huveyda, Mirza Bédil gibi klasik şairlerin şiirlerini öğrenirlerdi. Ahmetşah, başlangıç eğitimini babasından aldı ve bu şiir sevenlerin toplandığı ortamının etkisiyle küçüklüğünden başlayarak şiire olan merakı uyanmaya başlamıştı. Ailesindeki o ilmî ortamda yetişen Karakaş, 17 yaşına geldiğinde Kaşgar’a gidip o zamanki Türkistan’ın önemli bilim merkezlerinden biri sayılan Hanlık Medresesinde tahsilini sürdürdü. Zamanının önde gelen alimlerinin toplandığı bu eğitim merkezinde dil, tarih, edebiyat, mantık, astronomi, kanun, coğrafi, hesap ve tababet gibi çeşitli dersler öğretilirdi. Ahmetşah, birkaç sene devam eden bu eğitim hayatında bu ilimlerden bilgiler edinmekle birlikte Arap ve Fars dillerindeki eserlerle tanışma fırsatı buldu (Exmidi, 1996, s. 223–224; Ömer, 1998, s. 1290–1291; Sidiq, 2001, s. 77; Osman vd., 2011, s. 529–530).

Karakaş medresedeki tahsilini verimli bir şekilde sürdürerek sonraki edebî faaliyetleri için sağlam temel oluşturdu. O, zamanında zekiliği, söze ustalığı ve şiir becerisiyle arkadaşları arasında hazır cevaplı şair ve yenilmez fıkracı, hicivci olarak tanınırdı (Sidiq, 2001, s. 77).

1764 yılında Hanlık Medresesindeki eğitimini tamamlayıp Karakaş’a geri dönen şair, kasaba merkezindeki Güzer Medresesinin müderrisliği ve Güzer caminin imamlığı görevini üstlendi. Bundan sonraki hayatında cemaat ve şeriat işleriyle uğraşmanın yansıra tabiplik yaptı; kitap okumak, öğretmek ve şiir yazmakla meşgul oldu. 1828 yılında 88 yaşında hastalık nedeniyle fani alemden baki aleme yolculuk etti (Osman vd., 2011, s. 530; Sidiq, 2001, s. 77).

2. Karakaş’ın Edebî Faaliyetleri

Karakaş, klasik şairlerin geleneğinde devam etmekte olan sevgi, aşık ve kaside konularından aşmış, o zamanın iğrenç, çirkin yönlerini hedef alarak edebiyatın hiciv türünü kendi tarzı olarak belirlemiştir (Osman vd., 2011, s. 530). Zamanımıza kadar ulaşmış olan dört şiirinden “Selamname” adlı şiiriyle beraber “Meyveler Vasfı” ve “Pul” adlı şiirleri de hiciv tarzında yazılmıştır.

¹ Şairin 1750 yılında doğmuş olduğu hakkında da kaynaklar bulunmaktadır (Ömer, 1998). Ancak Karakaş’ın evlatlarından edinen bilgiler, 1740 yılında doğmuş olmasının doğruluğunu kanıtlamaktadır. (Sidiq, 2001)

Ahmetşah Karakaş küçüklüğünden itibaren zeki, alçakgönüllü, açık sözlü, latifeci bir kişiliğe sahip olduğundan Kaşgar'daki Hanlık Menderesinde taliplerin organize ettiği buluşmalarda mizahlarıyla herkesi yenen söz ustası olarak yetişmiş ve ortamın fıkracısına dönüşmüştür. Onun kişiliğindeki bu özellikler sonraları onun hiciv şairi olarak tanınmasının temelini oluşturmuştu (Ömer, 1998, s. 1291).

Şair ömründe birçok şiir yazmış ve divan oluşturmuş olup bazı kaynaklara göre şairin "Atname", "Pul", "Meyveler Münazarası", "Dongğaq", "Qéçişqaq", "Yapılaq", "Hezret" gibi 30'u aşkın gazel ve muhammesten oluşan bir divanı yadigâr kalmıştır. Ne yazık ki bu divan "kültür devrimi" döneminde yok edilmiştir (Osman vd., 2011, s. 530). Günümüze kadar ulaşmış olan "Selamname", "Meyvelerin Vasfı", "Pul" (para) ve "Şah Polu" adındaki dört şiiri vardır.

Münazara tarzında yazılan "Meyveler Vasfı" adlı eser, meyveler aracılığıyla insanlar arasındaki kendini beğenmişlik, övünmek, mütekebbirlik, bencillik gibi uyumsuzluğa neden olacak illetleri eleştiren hicivdir. Eserde şair teşhis ve intak sanatlarından yararlanarak bir araya toplanan dut, erik, şeftali, ceviz, nar, hünnap, ayva, armut, kiraz, kavun, üzüm ve hurmadan oluşan 13 çeşit meyvenin "kim daha değerli? Kimin katkısı daha büyük?" konusunda münazarasını konu alır. Şair meyvelerin kendine özgü dış görünüşleri, özellikleri, halka dokunacak yararları veya zararları beyan etmekle birlikte meyvelerin dilinden sosyal hayattaki yozlaşmış adetleri, insanlar arasındaki mağrurluk ve böbürlenme gibi yararsız huy karakterleri mizahi bir dille yermiştir.

Şiirin ilk kez bulunduğu el yazma nüshası toplam 22 sayfalı 18x12 formatlı Hoten kağıdına düzensiz imlayla istinsah edilmiş olup şiirin başı ve sonu eksiktir (Anonim, 1988, s. 162). Bu nüsha 1982 yılı 3. sayısında Meyvele Cedeli adıyla Yeni Kaştéşi dergisinde yayımlanmıştır (Sidiq, 2001, s. 77). Sonra Gulca'dan farklı bir nüshası da bulunmuştur. Yeni Kaştéşi dergisinde yayımlanan nüshasıyla Gulca'dan bulunan iki nüsha satır sayıları ve başka bakımdan bazı ufak farklılıklar olması dışında eserin genel içeriği, yapısı ve satırlarının çoğu aynıdır. Bu iki nüsha karşılaştırılarak tamamlanıp Meyveler Vasfı adıyla Bulak dergisinde yayınlanmıştır (Qariqaşi, 1988, hazırlayan: Yunus, s. 129-134). Bu nüshası toplam 360 satırdan oluşmaktadır.

"Pul" (para) adlı şiiri de hiciv türünden olup Muhettursun Sidiq'in hazırlamasıyla Yeni Kaştéşi dergisinin 1999 yılı 4. sayısında yayımlanmıştır. Şairin bu hicvi 36 bentten oluşmaktadır (Sidiq, 1999, s. 94-95).

“Şah pulu” adlı şiirin şaire ait olduğu doğrulanan sadece 8 mısraı Muhettursun Sidiq tarafından hazırlanıp Yeni Kaştéşi dergisinde 2003 yılı 2. sayısında yayımlanmıştır (Sidiq, 2003, s. 89-90).

Bir de Ahmetşah Karakaş’ın imzasıyla dini içerikli tek sayfalı bir el yazması bulunmaktadır. El yazmasında, Cebrail’in Peygamberimize cehennemi anlatmasıyla ilgili konu yer almaktadır. Bundan Ahmetşah Karakaş’ın şiir eserleri dışında dini içerikli başka eserleri de yazmış olduğu ancak diğer birçok eserleri gibi onların da zamanımıza kadar ulaşamamış olduğu anlaşılır.

Uygur klasik edebiyatında realist eserleriyle hiciv türünü yaygınlaştıran, 19. yüzyıldaki Uygur edebiyatını tema genişliği ve çeşitliliği bakımından yeni eğilimlere yönlendiren, ünlü ve saygın hiciv şairi Ahmetşah Karakaş unutulmaz emekleriyle şöhret kazanmış bir şahsiyettir (Sidiq, 2001, s. 76).

Ahmetşah Karakaş’ın Uygur klasik edebiyatının hiciv türüne olan katkısı oldukça önemlidir. Bugüne kadar ulaşmış olan şiirlerinden “Selamname” adlı şiiri, ona ün katmış olan en önemli şiirlerinden biridir. Bu şiir, anlatım tarzı bakımından edebiyatın hiciv türünde, nazım şekli bakımından ise muhammes biçiminde yazılmıştır.

3. Hiciv ve Muhammes

Hiciv kelimesinin kökü olan هجو veya هجا sözlükte "bir lafzı harflerini sayarak ve heceleyerek okumak, bir kişinin veya toplumun ayıp ve kusurlarını sayıp dökmek, yermek" anlamına gelir (Okay, 1998, s. 447). Edebî tür olarak hiciv bir kimseyi, bir toplumu, bir düşünceyi, bir nesneyi, bir göreneği yermek için yazılmış yazı veya söylenmiş sözlere denir. Uygur edebiyat araştırmalarında *Hiciv* türüne batı dillerinden alıntılanmış olan *Satira* terimi kullanılmaktadır.

Hiciv yazarının (heccav) amacı toplum veya kurumlardaki aksaklıkları, haksızlıkları, çarpıklıkları, insanın hoşla gitmeyen yönlerini alaya alarak yermektir. Hicvin oluşması için mizah, mübalağa ve kötüleme unsurlarının aynı hedefe yönelmesi gerekir. Hiciv türünde bir eserin edebî değeri olması için zekâ ve nükte unsuru taşıması, zarif ve ince çağrışımlara açılması, mecaz, teşbih, istiare, mübalağa, hüsn-i ta'lil, tecâhül-i ârif gibi edebî sanatları ihtiva etmesi gerekir. (Okay, 1998, s. 447).

Muhammes, şairin aynı vezinde beş mısra nazmetmesi ve beşincisinin diğer dört mısranın kâfiyesinden farklı bir kâfiyeye sahip olması, sonra şairin yine aynı vezinde fakat ilk dört mısranın kâfiyesinden farklı beş mısra daha nazmedip beşincide ilk beşincinin kâfiyesini tekrar etmesi ile oluşan ve manzûmenin sonuna kadar bu minval üzere devam eden nazım türüdür (Suzan, 2010, s. 18-19).

4. “Selamname”

a. Eserin özellikleri

Ahmetşah Karakaş'ın hiciv türünde, muhammes şeklinde yazdığı “Selamname” adlı şiiri; halk arasında çeşitli isimlerle adlandırıldığı gibi araştırmacılar tarafından da “Selamname”, “Yaman at”, “Yaman At Hakkında Muhammes”, “Nezer Müftü'ye Het (mektup)”, “Atname” gibi farklı adlarla kayda geçmiş durumdadır. Çalışmamızda “Selamname” adını kullanmakla birlikte alıntılarda kaynak çalışmalarda yazıldığı gibi kullanmayı tercih ettik.

Şair Ahmetşah Karakaş “Selamname” adlı şiirinde etkileyici, imajlı ve mizahi dil aracılığıyla zamanının iğrenç, çirkin taraflarını hedef almış, ahlaka aykırı olan açgözlülük, yalancılık, vefasızlık gibi kötü huyları hiciv tarzıyla alaya alarak eleştirmiştir. Edebî sanatlar, zekâ ve nükte unsurlar, zarif ve ince çağrışımlardan ustalıkla yararlanarak eserin edebî değerini de yüksek tutmuştur.

Şairin bu muhammeste kullandığı dil akıcı, sade ve etkileyici olup halk diline yakın yazılması nedeniyle asırlardan günümüze kadar elden ele taşınıp istinsah edilerek; ağızdan ağıza yayılıp bestelenerek halk içinde güzel folklor numunelerine dönüşmüştür (Ghupur & Hüseyin, 1987, s. 1076).

b. Hicvin yazılış nedeni

Ahmetşah Karakaş ve onun “Selamname” adlı şiiri üzerinde araştırma yapmak amacıyla Hoten'in İlçi, Lop, Çira ve Kériye nahiyelerindeki el-nağmecilerle (destan icracılarıyla) görüşen Turdi Samsak, şiirin yazılış nedeni ve onunla ilgili bazı olaylar hakkındaki rivayetleri ve onun icra ediliş tarzını şöyle aktarır. “El-nağmeciler (destan icracılarıyla) Uygurların geleneksel meşrep (eğlence) kurallarınca çalgılarını hazırlayıp bekliyor ve baş nağmeci rivayet ediyor. Bu rivayete göre, Hoten Karakaşlı Ahmetşah talebe olarak Kaşgar Hanlık medresesine gider. Orada Aksulu Nezer ile arkadaş olarak aynı evde yaşar. Eğitimini tamamladıktan sonra Nezer, Aksu'ya dönüp müftü, Ahmetşah ise Hoten'e dönüp müderris olur. Ahmetşah at seven ve Aksu atının şöhretini bilen kişi olduğundan Aksu'dan at satın almak için arkadaşı Nezer Müftü'ye 50 tenge para gönderir. Müftü uzun süre atı göndermediği için Ahmetşah ona bir mektup yazar. Aradan bir yıl geçtikten sonra atın gönderildiği haberini de alır Ahmetşah. Sonra bir kişi gelip “müjde” için bahşiş ister ve ardından diğerleri, biri çekiştirerek ikisi de arkasından sopayla korkutarak çok garip bir atı

getirirler. Bekleyenlerin tümü atın hâline bakarak şaşkınlığını gizleyemeyip kahkaha atar. Bu durumdan dolayı çok utanan ve kızan Ahmetşah, teslim aldığı at hakkında bir şiir yazar ve söz ustası iki talebesiyle Aksu’ya Nezer Müftü’ye gönderir. Nezer Müftü Hoten’den gelen bu iki misafir adına bahçede ziyafet verir. Karakaş’ın gönderdiği şiir o ziyafet ortamında okunmaya başlar. İlk başta şiirin yüksek sesli okunmasını isteyen Müftü, şiirdeki hiciv tarzını anlayınca ‘Dur, okuma, beş ser (tartı birimi) altın vereyim, Allah aşkına okuma ...’ diye bağırmağa başlar. Oradaki çoğunluğun isteğiyle şiir tamamıyla okunur ve herkes kahkahayla alkışlar. Sinirleri bozulan Nezer Müftü dövünerek sakallarını yolar, bağırarak yere düşer. Bakmışlar ki Müftü fani alemde baki aleme yolculuk etmiş. Nezer Müftü’nü canından etmiş olan nazım şöyledir ... diyerek el-nağmeciler kulağa hoş gelen bir ahenkle ‘Selamname’yi başlar...” (Samsaq, 1980, s. 163–165).

Ahmetşah Karakaş ve onun bu hicvi hakkındaki araştırmalarda şiirin yazılış nedeni olarak genellikle bu rivayet gösterilmektedir ve şiirin içeriği de rivayette söz edilen olayların gerçekliğini kanıtlar niteliktedir.

Bu şiirin aslında 60 bentten oluşmuş olduğu konusunda rivayetler olsa da şimdiye kadar asıl el yazması bulunmamıştır. Matbualarda yayınlanan nüshaların tümü sonradan derlenmiş olan çeşitli varyantlarıdır. İlk olarak Şura (1912, kazan) dergisinde yayımlanmış, daha sonraları İttifak dergisinde 13 bent, Türkistan Edebiyatından Parçalar (1960, Kahire) adlı kitapta 14, Kuinlun Edebiyatı (1979,1, Hoten) dergisinde 23, Kona Şehir Edebiyatı (1979,2) dergisinde 15, Kaşgar Edebiyatı (1979,4) dergisinde 29, Bulak (1980,1) dergisinde 25, Bulak dergisinin diğer sayısında (1999,3) 32, Yeni Qaşteşi (1999,6) dergisinde 32 bent olarak yayımlanmıştır (Osman, 1987, s. 225; Osman vd., 2011, s. 532, 2002, s. 945). Çalışmamızda ise Bulak dergisinde (Exmet, 1999) yayınlanan 32 bentli nüsha esas alınmıştır.

c. “Selamname” ve Türkiye Türkçesine aktarımı

Şairin “Selamname” adlı şiirin günümüze ulaşan en eksiksiz varyantı yukarıda da bahsedildiği gibi 32 bent, 160 mısradan oluşmaktadır. Şiirin tarzını bozmamak için Türkiye Türkçesine mümkün olduğu kadar kelime ve söz dizimsel değişiklik yapmaktan kaçınarak nazmı şekilde aktarılmaya çalışılmıştır.

1

Du'ayi bi'eded, xacem, Nezer Muftimge elbette,
Tehiyyatu selamim ançunan ah-u nedamette,
Visal olğay du'a birlen selamim yaxşı sa'ette,

Séni yad eylegüm herkün seherlerde ibadette,
Ki sendin özge dostum yoq idi Aqsu vilayette.

Sayırsız dualarım hocam Nezer Müftü'ye elbette,
Teeyyüt ve selamım çokça ah-ü nedamette
Dua ile selamım visâl ola (ulaşsın) iyi bir saatte
Seni yâd ederim her gün sabahları ibadette,
Ki, senden başka dostum yok idi Aksu vilayette.

2

Saşa men name yazdım, na munasip lefzdin, ey yar,
Bihemdulla, tiriklikten nişane eyledim izhar,
Bilişni istesen, munda şükürkim, biz emes bimar,
Téniş saqmu bu künlerde séniş, anda ne haliş bar,
Muşeqqetlikmu sen, ya öttimu ömrüñ ferâgette.

Sana name yazdım, uygunsuz lafız ile ey yâr,
Allaha şükür, amacım dirilikten eylemek izhar.
Bizi sorarsan, şükür ki, hasta değıliz zinhar.
Bu günler sağılığın iyi mi, oralarda ne halin var.
Sıkıntın var mı, ya da geçer mi ömrün ferahta?

3

Qariliq halidin sorisam, yétişti neççige yaşıñ,
Séniş hala bu künlerde aqarmışmu qara başıñ,
Ayal, uşşaqılrıñ saqmu, yene qevmu-qérindaşıñ,
Néçükdur iştihayıñ hem, sıñemdur abiyu aşıñ,
Mizacıñ xob, çirayıñ tazemu hösnu malahette?

Yaşlılıktan sorarsam, ulaşmıştır kaçça yaşıñ,
Senin hâlâ bu günlerde ağarmış mı kara başıñ.
Eşin, çocukların selamet mi gene akraba ve kardeşin,
İştahın nasıldır, yediğın içtiğini sindirebilir misin?
Sağılığın iyi, yüzün taze mi hüsün ve güzelliikte.

4

İşitkil, ey refıqa, sözni ehmedşah qaraqaştin,
Bayan eyleyki halimni saşa emdi yéñibaştin,
Eqidem bar idi şunçe yeqin tuğqan qérindaştin,
Séniş köñlüñ maşa qattiq iken goya qara taştin,

Körüpmen, bilgenim yoq men uni eyni zerurette.

Dinle, ey dost, sözü Ahmetşah Karakaş'tan,
Beyan edeyim hâlimi şimdi ben yeni baştan.
Daha çok akidem vardı, yakın akraba karındaştan,
Senin gönlün bana katı imiş güya kara taştan.
Gördüm ama bilememişim ben onu aynı zarurette.

5

Séni men dost-u yarım dep, könlümde itiqat etkeç,
Muhebbet riştesidin her zaman könlümni şad etkeç,
Sifatiñni qilip da'im Xoten ehliğe, yad etkeç,
Iberdim saña atmış tenğeni, köp itimad etkeç,
Ibergeymu deban bir yaxşı at, öttüm xiyalette.

Seni ben dost ve yârim diye, gönlümde inandığımdan;
Muhabbet bağıyla her zaman gönlümü şad ettiğimden;
Anlattım Hoten ehline daim sıfatını yâd ettiğimden;
Gönderdim sana atmış tenge, çok itimat ettiğimden.
Gönderir mi diye iyi bir at, yaşadım ben hayal içre.

6

Pulumni toxtatip bir yıl, iberibsen maña bir at,
Éşekçe yoqtur reftari, bu atniñ herne fiili yat,
Ki yolda toxtavaldi qamçe birlen urmasam pat-pat,
Kula, argamçeni üzdi, qozuqqa bağlasam qat-qat,
Ulap argamçeni hardim, küni qaldim halakette.

Paramı bekletip bir yıl, göndermişsin bana bir at,
Eşek kadar yoktur hâli, bu atın her fiili yad.
Ki, yolda ani durur, kamçı ile vurmazsam sık sık.
Halat ve yuları kopardı, kazığa bağlasam kat kat.
Bağlayıp halatı yoruldum, her gün kaldım felakette.

7

Bayan eyley yene bir-bir bu atniñ eyibini, anqa,
Qıñgir quyruc, siña söñgeç, puti maymaq, boyi lanqa,
Bir tepkek, biri möñgek, bu eyibler üstige mañqa,
Samanni beş köşük yep, her qedemde bir turup sanqa,
Tuğulmas héç vilayet içre bir at bu qiyafette.

Beyan edeyim yine tek tek, bu atın ayıbını: aptal,
Eğri kuyruk, eğik sağrı, ayağı çarpık, boyu hantal,
Hem teper hem de çok kişner, üstelik burnu akar,
Samandan beş torba yiyip her adımda bir durur sıçar.
Doğmaz hiçbir vilayet içre birer at bu görünüşte.

8

Minip çıqsam alip urdi, yiqildim, neççe kün yattım,
Qoyup bersem, buzup bağni, hemişe elni qaçşattım,
Suğarğanda qaçıp södre, aran harğanda toxtattım,
Tığıştim uy bilen beş-alte nevbet, on qatim sattım,
Qilip de'va kéliverdi, maña yandı şeri'ette.

Binip çıksam yere vurdu, düştüm, epeyce gün yattım.
Koyuversem, bozup bahçeyi, daima eli kızdırdım.
Suladığında sürükleyip kaçıp, yorulduğunda durdurdum,
Değıştirdim öküzle beş altı kez, on defa sattım.
Gelip deva açtılar, bana döndü şeriatta.

9

Eger yolğa minip çıqsam, tüzük yügrüp çapalmaydu,
Veya uy harvisi bilen barabermu mañalmaydu,
Mubada toxtap alğanda urup qoysa çıçañlaydu,
Minip turğan kişi şu'an bérip yerni quçaqlaydu,
Xeterliktin bölek xislet tépilmas bu kasafette.

Eğer yola binip çıkarsam, iyice koşup çapamaz.
Hatta öküz arabasıyla beraberce yürüyemez.
Eğer durursa yolda, vurulunca kudurur,
Onu binmiş kişi anında düşüp yeri kucaklar.
Tehlikeden başka nitelik bulunmaz bu hayırsızda

10

Urup miñ teste çaptursam, sokuldaydu eşek oxşaş,
Qosaq sancıq bilen ağrip, kéter goya ziñildap baş,
Yene bir eyibi şoldur, çırqırap set, yolda taptoxtaş,
Zérikmey minse, bir sa'et bérelmes héç kişi berdaş,
Şeher-yéza ara qilğan sefer, seyli-sayahette.

Dövüp bin zorlukla çaptırsam, sallanır eşek gibi,

Karın incinip ağrır, sızlar güya zonklayıp başı.
Yine ayıbı şudur: sesi çirkin, yolda birden duraklar.
Bıkmadan binmek isterse, saate kimse dayanmaz.
Şehir, köyler ara yapılmış sefer ve seyir seyahatte.

11

Zerurettin minip, dostlar bilen barsamki bir sari,
Bolalmay çüşkeçe, aş vaqtılıq yerge barib hardi,
Kéyin qaldi eşektin, nagahan uy birle tej bardı,
Patiqqe bi patip alsa, köterse qopmağay zadi,
Qayan barsam bu at birlen qalipdurmen felakette.

Zarurettin binerek dostlarla gitsem bir yöne,
Öğlene dek çok kısa mesafeye gidip yoruldu.
Eşekten geri kalsa tamam da bazen öküzle beraber yürüdü.
Batağa bir saplanırsa, kaldırsak da hiç kalkmadı,
Her nereye gitsem bu atla kalmışımıdır felakette.

12

Ariqni körse yandı arqasıge, ötmedi atlap,
Egir yolge kirip alsa megerkim, harmadı qatrap,
Gulap boynige tüştüm, qatraganniñ zebtidin saçrap,
İçim sancıq bilen toldi, qovurgam bentidin acrap,
Sağaydim her zaman parpe bilen me'cuni şerbette.

Dere görse arkaya çekindi, geçmedi hiç atlayıp,
Eğri yolu bulursa meğer, yorulmadı koşuşturup.
Sendeleyerek boynuna düştüm, koşmasından sıçrayıp.
İçim sancı ile doldu, kaburgam ekleminden kopup.
İyileştim her defa parpı², macun ve şerbette.

13

Boğuz yése basib yédi tola ixlas bilen çaynap,
Xorazdin qizğanip purqup, tépişlep putliri oynap,
Savutqanda turar mügdep, közidin hem çafaq qaynap,
Ki başı sağılar yerge, çivinler bestini qaplap,

² Hastalanan insan ya da hayvanları, ocak denilen kimselerce, ev ilaçlarıyla ve okuyarak iyileştirme işlemi. Parpu (Derleme sözlüğünden)

Qayu bir cange xuş kelgey siyaqi bu layaquette?

Yem yerse aşırı yedi iştaha ile çığneyerek,
Horozdan kıskanıp püskürür, teper ayak oynatarak.
Gezdirirken durur uyuşuk, gözünden çapak kaynatarak.
Ki başı sarkar yere, sinekler vücudunu kaplayarak.
Hangi bir cana hoş gelir görünümü bu liyakatte.

14

Bu atqa istese, alemde bir oxşaşni tapmaslar,
Yiğilsa negehan mudrep, tépip-urmasa qopmaslar,
Zoridin bir yügürsun depmu her ne qilsa, çapmaslar,
Selamlaşsam, turup alıp, tayaqsız zadi mañmaslar,
Derixa, qalmasunlar yolda héçkim uşbu halette.

Bu atın, ararsa cihanda bir benzeri bulunmaz,
Düşse bazen sendeleyerek, tepip vurmadiçka kalkmaz.
Zorla bir koşturmak için her ne yapsa da çapmaz.
Selamlaşsam, durur orda, dayaksız hiç yürümez.
Yazıktır, kalmasın yolda hiç kimse işbu hâlette.

15

Tépip qaşıge keltürmes kişilerni, yeqin barsa,
Tuyuqsızla möñüp qaçqay, birer şepe tuyup qalsa,
Saçıp resva qılar ot-çöp, samanni aldığa salsa,
Oqur örüydu her künde égil içre orun alsa,
Bu attin bek zériktim men baqip biçaq bitaquette.

Teperek yaklaştırmaz kişileri, yanına gelse.
Birdenbire kişneyerek kaçır, bir hareketlilik duyarsa.
Saçıp kirletir, otu, çöpü, samanı önüne koysa.
Yemliği devirir her gün ahır içre yer alsa,
Bu attan pek sıkıldım ben, bakarak daim endişede.

16

Éğilni toxtimay buzdi, işikni köp qatim çaqtı,
Boğup texeyni öltürdi, mozayniñ hem xuni aqtı,
Qaçıp ketse tutuq bermey, talay kün başqılar baqtı,
Tölep heq harmadim menmu, hayat herkimge xuş yaqtı,
Talafettin bölekni körmedim, qayğu-nedamette.

Ahırı sürekli bozdu, kapıyı birçok defa kırdı.
Boğarak sıpayı öldürdü, buzağının hem kanı aktı.
Kaçıp gitse yakalanmadan, birçok gün başkaları baktı.
Bedel ödeyip yorulmadım, hayat herkesin hoşuna gitti.
Zayıttan başkasını görmedim, kaygı ve nedamette.

17

Boşap çiqsa talağa, toxtamay sekrep çiçañlaydu,
Kirer bolsa çemenni çeyleban, bostanni çañlaydu,
Kişini körse kişnep, kelse çişlep, téxi qoğlaydu,
Qapaqu -kozini çeylep, çögünni öre qoymaydu,
Bala-uşşaqırım bu at bilen herdem adavette.

İpi çözüp çıkarsam dışarı, durmadan sekerek sıçrar.
Girer ise çemeni çiğner, bostanı perişan eder.
Kişiyi görse kişneyip, yaklaşısa ısırır, hatta kovalar.
Kabak, kavanozu çiğner, testiyi de devirir.
Çocuklar- ufaklıklar bu atla her an adavette.

18

Buzup elfazini bir kün qaçip bir melige yetti,
Ki qoğunluqqa kirdi, iştiha birle ğacap ketti,
Cama'et avlaşıp şudem ağız-burnumni qan etti,
Bedel berdim tağar aşlıq, qorsaqnı derd-elem esti,
Bu at birlen qalibdurmen hemişe köp malamette.

Sinirlenerek bir gün kaçıp bir mahalleye gitti.
Ki, kavun tarlasına girdi, iştahla ısırarak yedi.
Cemaat toplanıp o an ağız burnumu kanattı.
Bedel ödedim çuval aşlık, içime dert, elem doldu.
Bu at ile daima kalmışım çok melamette.

19

Méni zañliq étişti xelq, bu at ehvali köp tarqap,
Alip çiqmasqa bend qildim, uni tüvrükke bağlap,
Qomardi – yuldi tüvrükni, kéçe kirsem möñüp qutrap,
Kesafetni éğil basqaç tokur boldi puti aqsap,
Dédim men: ölsemu ölsun, xuda qilğan iradette.

Benimle alay etti halk, bu atın ahvali çok yayıldıkça.

Çıkarmamak için ahıra kapattım, onu direğe bağlayıp.
Direği yerinden çıkardı, gece girsem bağırarak kudurdu.
Üzerine çatı çöktü, topal oldu, ayağı aksadı.
Dedim ben: ölecekse ölsün, Huda emri iradede.

20

Uruğ-tuğqanlirim qañçe qaşımge at sorap keldi,
Bu atniñ esli xuy-peyli méni ğemge orap keldi,
Bahane eylisem neççe, ular yaman qarap keldi,
Ilacim yoq bérip erdim, minelmey yandurup keldi,
Bu canim çiqqali turdi küni yüzmiñ xicalette.

Akrabalar çok defa yanıma atı istemeye geldi.
Bu atın asıl huyu beni çok endişe ettirdi.
Bahane gösterirsem, beni kötüleyerek kızdı.
Çaresiz ödünç verdim, binemedenden geri geldi.
Canım çıkmaya az kaldı her gün bin utancımдан.

21

İbergen bu atınge héç kişi bir yol qarap baqmas,
Qelender birle habdaldin böleklerge ğoli yaqmas,
Köterip gez boyi héç at sağırni uşbu reñ çaqmas,
Kışkim at belasidin bu yerliğ bihisab qorqmas,
Alištim, ğem bilen qayğu basip ta'et-ibadette.

Gönderdiğin bu ata kimse bir kez bile dönüp bakmaz.
Dilenci ile abdaldan başkası da beğenmez.
Hiçbir at sağrısını böyle bir metre kaldırıp atmaz.
Kimse at belasından benim kadar aşırı korkmaz.
Gam ile kaygıya düşerek yanıldım tâat- ibadette.

22

Tola heydevétip baqtım, sorap-istep élip keldi,
Yédi at aşlıqimni dep neçe nevbet ziyarı saldı,
Ziyanni bermesem, heydep kétip, üç kün solap saldı,
Yiğip yurt xelqini, aldı ziyanni, at maña qaldı,
Xalayiq içre qalmıştur başım andağ şikâyetinde.

Çok kez kovmayı denedim, soruşturup getirdi,

“At aşlığını yedi” diye birkaç defa ziyan etti.
Ziyanı veremezsem, götürdü üç gün daha baktı.
Toplayarak yurt halkını, aldı ziyanı, at bana kaldı.
Halk içre derde girdim, öylesine şikâyetle.

23

Qutulsam uşbu attin dep xeridarini axtardim,
Bédikni herqaçan körsem, süçük til birle yalvardim,
Qari halim bilen qatrap öyige köp méñip hardim,
Yéyişlik hem küçi bar dep ani men ançe maxtadim,
Bazarda yetmedi alğan pulumğa bu selahette.

Kurtulayım şu attan diye alıcıları ben aradım,
Simsarı her gördüğümde, güzel laflarla yalvardım.
İhtiyar halimle evine koşuşturarak yoruldu,
‘Çok yer ve güçlü’ diye onu o kadar övdüm,
Pazarda çıkmadı aldığım paraya bu destekle.

24

Satılmayın bu atni men, salıp her hefte bazarı,
Bu atniñ eptidin qorqup yeqin kelmis xeridari,
Yamanlıq şöhreti boldi xoten bazarıda cari,
Birav körse ani, qaçtı, alib bargil deban nari,
Néteykim, men bu kün dost-yar ara çendan malamette.

Satamadım bu atı ben, götürüp her hafta pazarı.
Atın görünüşünden korkar yakın gelmez alıcı.
Kötülük şöhreti, Hoten pazarında yayıldı.
Biri görse ondan ‘uzağa götür’ diyerek kaçtı.
Nitekim, ben bu günler dost-yâr arasında melamette.

25

Bizar bolğaç tola, kün-kün yene bazarğa ep çıqtım,
Tilegenge satayın dep, bu sözni öyde dep çıqtım,
Yapıp cul hem yene obdan iger üstige sep çıqtım,
Satılmay qalmağıydi dep tümenmiñ gemni yep çıqtım,
Nedamet eyleban, qaldım ecep biçaq zelalette.

Bıktığım için her gün yine pazara götürdüm.

İstenen paraya satayım diye, sözü evdeyken verdim.
Semerler örttüm hem yine güzelce eyerleyip çıktım.
Satılmayıp kalmasın diye bin bir gam yedim çıktım.
Nedamet eyleyip kaldım acep bitmez zillette.

26

Ki andin ikki ay baqtim piçanğe rozu şeb bağlap,
Silap cismini men her künde küncüt yağıda yağlap,
Boğuzni qaynatıp berdim, yédi her çağ özi çağlap,
Bédikler olišip yalganni aytip, ançunan damlap,
Exir sattim nésiğe, bir qelender aldi möhlette.
Sonra iki ay baktım gece ve gündüz çayıra bağlayıp.
Her günü vücudunu sıvaladım susam yağında yağlayıp.
Yemini haşlayıp verdim, yedi hep kendine göre.
Simsarlar toplanıp epey övdü yalanlar söyleyip.
Sonunda sattım veresiye bir dilenci aldı mühlette.

27

Şikayetke ağız açsam aram almay qıllarmen dad,
Qutuldum uşbu attin, boldi könlüm qayğudin azad,
Sunup put-qolini yatqum emdi rast ruhi revanim şad,
Nezerlerdin hezerler eylemekke miñ qesemler yâd,
Ki ömrüm ötküsi dostu yaranlarğe sadaqette.
Şikâyete ağız açsam durmaksızın kılarım feryat.
Kurtuldum işbu attan, oldu gönlüm kaygıdan azat.
Uzanarak el ayağımı yatarım şimdi ruhu halim şad.
Nazarlardan korunmak için ederim kasekler (yâd).
Yeter ki ömrüm geçsin dost ve arkadaşğa sadakatte.

28

Tüşübdur asmandin on tulumda laf bilen yalğan,
Cem'iy alemğe bir hesse, Dulanğa toqquzi qalğan,
Serih yalğan emesmu atni atmiş teñgige alğan,
Bu atmiş teñgedin tehqiqki ottuz teñgeni salğan,
Ġeni bolğan ikensen eslidin şundağ xiyanette.
İndirilmiş gökten on çuvallı laf ile yalan,

Cümle aleme bir hisse, Dolan'a dokuzu kalan.
Açık yalan değil mi atı atmış tengeye alman,
Bu atmış tengeden kesin otuzu kendine ayıran.
Gani olmuşsun aslında bunun gibi hıyanette.

29

Özün molla, birader, binehayet nefisiniz galip,
Çirayın xop selafetlik, bilurmenkim dilin qalib,
Bolupdursen béríp anda kişiniñ heqqige talib,
Künün obdanmidur, ey yar, méniñ heqqimni ép qalip,
Köçürüp rozigariñni yürüpsenmu helavette?

Sen mollasın birader, son derece nefsin galip.
Yüzün baya heybetli, biliyorum dilini ve kalp.
Oraya gidip olmuşsun kişi hakkına talip.
Günün iyi midir ey yâr, benim hakkımı sen alıp?
Günlerini geçirmekle meşgul musun halâvette?

30

Séni müfti dégen birlen, tüzük ançe savadiñ yoq,
Séniñ heq birle naheqni biliş çağliq imanin yoq,
Sadaqet yaru dostlarǵe umidu itiqadiñ yoq,
Qarındaş, elge, tuǵqanǵe tariǵçe itimadiñ yoq,
İşengey kim saña emdi, berader, uşbu halette?

Sana Müftü diyor ama hiçbir halt bildiğin yok.
Senin hak ile batılı bilmek kadar imanın yok.
Sadakatli yâr ve dostuna umut ve itikadın yok.
Kardeş, halk ve akrabaya zerre kadar itimadın yok.
Güvensin kim sana şimdi, birader, işbu hâlette?

31

Namus qil xelqi-alemdin ki, salimsen, emes bimar,
Xıyanetlik qilip şunçe, xicilliq eylemek derkar,
Méniñ heqqimni yepsen, xeyr, yémegil özgeniñ zinhar,
Kişiniñ heqqini yep, miñ ibadet qilǵiniñ bikar,
Se'iy birle tünü kün uxlımay tursañmu ta'ette.

Utandır halk-ı alemde, ki sağlamsın, değil hasta.

Hıyanet edip onca, utanman gerek başta.
Benim hakkımı yedin, olsun, yeme başkasını asla.
Kişinin hakkını yiyip bin ibadet kılsan da boşa.
Çaba ile gece gündüz uykusuz dursan da tâatte.

32

Maņa ol at üçün da'im öyümde köp melamettur,
Yémek bir atta ottuz tenjeni qandaq xıyanettur,
Yeqinlaşqaç qıyamet, bed niyetlik elamettur,
Méniñ qalğan pulum bir neççe kün sende amanettur,
Béredursen uni tañla rozi qıyamette. (Exmet, 1999, s. 74–79).

Bana ol at için daim, evimde çok melamettir.
Bir attan otuz tenge yemek bir hıyanettir.
Yakınlaşmış kıyamet, kötü niyet alamettir.
Benim kalmış param sende birkaç güne emanettir,
Vereceksin kesin onu sonra ruz-i kıyamette.

d. Değerlendirme

Eser, selam ve hâl hatıra bölümü, at hakkındaki şikayetler bölümü ve sonunda doğrudan Nezer Müftü'ye yönelik eleştirilerden oluşmaktadır.

Hicivde sanat açısından itibar görmüş usullerden biri de metheder görünerek zemmetmektir (Okay, 1998). Şair ilk üç bentte Nezer Müftü için sürekli dua ettiğinden, her sabah yâd ettiğinden, Aksu'da ondan gayrı dostu olmadığından söz eder. Hâl hatıra sorar, sağlık ve refah durumlarını sorar. Hatta yaşlılık durumu, başının ağarıp ağarmadığı, ailesi ve akrabalarını, iştah ve görünüşlerini tek tek sorar. Böylelikle şiirin başlangıcında metheder gibi gözükmeyi başarır.

İlk bölümünde çok hoşgörülü, samimi bir biçimde Nezer Müftü'den hâl hatıra soran şair daha sonra Nezer Müftü'ye o kadar akide etmesine rağmen onun gönderdiği atın çok huysuz çıktığından şikâyet etmeye başlamıştır. Bu atlayış için 4 ve 5. bendinde şair Nezer Müftü'ye duyduğu güven ondan gördüğü hıyanet arasındaki tezat sanatından yararlanmıştır.

Eqidem bar idi şunçe yeqin tuğqan qérindaştın,
Séniñ köñlün maņa qattiq iken goya qara taştın,

Bu iki mısra arasında tezat sanatı kullanılmıştır.

Séni men dost-u yarım dep, könlümde itiqat etkeç,
Muhebbet riştesidin her zeman könlümni şad etkeç,
Sifatıñni qilip da'im Xoten ehliğe, yad etkeç,
İberdim saña atmış tengeni, köp itimad etkeç,
İbergeymu deban bir yaxşı at, öttüm xiyalette.

Pulumni toxtatip bir yil, iberibsen maña bir at,
Éşekçe yoqtur reftari, bu atniñ her nefili yat,
Ki yolda toxtivaldi qamçe birlen urmasam pat-pat,
Kula, arğamçeni üzdi, qozuqqa bağlasam qat-qat,
Ulap arğamçeni hardim, küni qaldim halakette.

Bu iki bentin ilkinde şairin Nezer Müftü'ye duyduğu güveninden söz edilirken ikincisinde onun parasını bir sene bekletip gönderdiği atın eşek kadar bile olmadığından şikayetini başlamıştır dolayısıyla iki mısra arasında tezat sanatı kullanılmıştır.

Şair, ikinci bölüm yanı 6'dan 26. bende kadar at hakkındaki çok detaylı ve bitmek bilmeyen şikayetleri anlatır.

Şairin “Selamname” adlı şiirinde yaratılan “at” karakteri, bakımsız, hayatı boşlamış, davranışlarına, temizliğine hiç ehemmiyet vermeyen insanların sembolüdür. “At”ın kat kat bağlandığı halde halat ve yularını koparması, ahlaksızlığın, kuralsızlığın temsilidir. Komşularının çemenleri ve tarlalarını çiğneyip bostanı perişan etmesi, başkasının malına göz dikmek, başkasının rızıkına el uzatmaktır. Eşekten de geri kalması ve bazen de ancak öküzle beraber yürümesi, tembel, çalışmaktan kaçınan insanlara benzetilmiştir. Yaklaşanları ısırarak, tepmesi, kavgacı, maganda kişilere göredir... Dolayısıyla, hicivdeki “at” karakteri insanlarda bulunan kötü huyları kendinde barındırıyor.

Nurmuhammet Tohti'ye (2000) göre de şair, muhammeste beyan ettiği atın illetleriyle ifade etmeye çalıştığı fenalıklar insanlar arasındaki kötülöklere temsil edilmektedir. Şair kötölöklere çok yüksek seviyede hicvederek okuyucuda o kötölöklere yönelik güçlü iğrenme duygusu uyandırır. Kişileri güzel ve iyi emellere çağırır. Erdemli olmaya ve etik kurallarına uymaya; başkasının malına göz dikmeyip helali gözetmeye; aç gözlü nefsin kulu olmayıp şükür ve kanaatle yaşamaya; tembelliği bırakıp çalışkan olmaya; kışkanç, hasetçi, kindar ve tutarsız olmayıp barışık ve uyumlu olmaya; halkına faydasız olmayıp vatan için, yetim öksüzler için ve çaresiz âcizler için düşünen yurtseverlerden olmaya teşvik eder (s. 53).

Şair, 27. bentte tevriye ve anıştırma sanatlarından şöyle yararlanarak sonraki Nezer Müftü'yü eleştiren bölüme geçiş yapar:

Şikayetke ağız açsam aram almay qılargen dad,
Qutuldum uşbu attin, boldi köñlüm qayğudin azad,
Sunup put-qolini yatqum emdi rast ruhi revanım şad,
Nezerlerdin hezerler eylemekke miñ qesemler yâd,
Ki ömrüm ötküsi dostu yaranlarǵe sadaqette.

Bu bentte şair “nazarlardan korunma” öbeğinde “nazar” ifadesini farklı manalarda anlaşılabilir şekilde kullanmıştır. Yani bu kelime ile burada uğursuzluk anlamını ifade edebilmekle birlikte Nezer Müftü'yü de kastedebilmektedir. Huysuz attan kurtulduğunu ve gönlünün rahatladığını artık dost ve arkadaşına sadakat göstererek yaşama dileğini dile getirerek arkadaşının sadakatsizliğine anıştırma yapmıştır. Ardından hemen anıştırma yaptığı konuya geçerek arkadaşını yermeye başlamıştır.

Şair, 28. bentten başlayan sonraki tüm bentlerde eleştiriyi doğrudan Nezer Müftü'ye yöneltir ve onu da mizahi ama oldukça sert bir dille eleştirilerek hicvi sonlandırır.

Sonuç

Ahmetşah Karakaş, Doğu Türkistan'da 18. yüzyılda yaşamış, hiciv türünde birçok şiir kaleme almış önemli şairlerdendir. Şiirlerinin asırlardır ağızdan ağıza yayılmış olması, çok kargaşalı, yıkıcı dönemleri geçirmesine rağmen yok olmadan günümüze kadar ulaşabilmesi ve destan icracıları tarafından bestelenerek okunması, onun döneminin önemli şairlerinden biri olduğunun göstergesidir. Doğu Türkistan'da çok tanınmış olan Ahmetşah Karakaş, Uygur klasik edebiyatı araştırmalarında çok önemli bir yer tutmasına rağmen Türkiye'deki Türk dünyası ile ilgili araştırmalarda yeterince yer bulamamıştır. Günümüzde Ahmetşah Karakaş gibi göz ardı edilmiş Çağatay Edebiyatının son dönemlerine ait birçok Uygur şair bulunmaktadır ve bu şairlerin eserleri incelenmek üzere araştırmacıları beklemektedir.

Çıkar Çatışması: Yazar tarafından çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Destek ve Teşekkür: Yazar tarafından destek ve teşekkür beyan edilmemiştir.

KAYNAKÇA

- ☞ Anonim (1988). Şair Ehmetşa Qariqashi. *Bulaq*, 23, 161–162.
- ☞ Exmet, M., (1999). Nezer Muftimğa Xet. *Bulaq*, 68, 74-79.
- ☞ Exmidi, İ. (1996). *Uyghur Edebiyat Tarixidiki Namayendiler*. Urumçi: Xinjiang Halk Neşriyatı.
- ☞ Ghupur, V., & Hüseyin, E. (1987). *Uyghur Kilassik Edebiyatı Tizisleri*. Beijing: Milletler Neşriyatı.
- ☞ Okay, M. O. (1998). Hiciv. *İslâm Ansiklopedisi* içinde, 17, 447, İstanbul.
- ☞ Osman, G. (1987). *Uyghur Kilassik Edebiyatı Tarixidin Tizis*. Urumçi: Xinjiang Üniversitesi Neşriyatı.
- ☞ Osman, G., Rozi, G., Dervish, E., Ünidyar, A. M., Helimhaci, A., Qutzat, E. A., (2011). *Uyghur Kilassik Edebiyat Tarihi*. Urumçi: Xinjiang Üniversitesi Neşriyatı.
- ☞ Osman, G., Sayid, M., Rozi, G., Sadiq, N., Sawut, T., Abdulla, E., ... Mehmud, M. (2002). *Uyghur Klassik Edebiyat Tarihi*. Urumçi: Xinjiang Helq Neşriyatı.
- ☞ Öger, A., & Yılmaz, K. (2011). Uygur Sahasında Yetişmiş Bir Divan Şairi: Abdurehim Nizarî. *NEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1, 39–50.
- ☞ Ömer, Ş. (1998). *XIX Esirdiki Uyghur Edebiyatı Tarihi*. Urumçi: Xinjiang Üniversitesi Neşriyatı.
- ☞ Pala, İ., & Akkuş, M. (1998). Hiciv, Türk Edebiyatı. *İslâm Ansiklopedisi* içinde, (Cilt.17, s. 450–452). İstanbul: Türkiye Diyanet Fakfi
- ☞ Qariqashi, E. (1988). Méviler Vesfi. *Bulaq*, 23, 129–134.
- ☞ Samsaq, T. (1980). Exmetşa Qariqash ve Uning Meşhur Muhemmisi. *Bulaq*, 1, 162–173.
- ☞ Sartékin, E. A. (2001). Ehmedşah Qaraqash'ning “Mévilér Munazirisi” Namliq Esiri Toghrisida. *Yengi Qashéşi*, 1, 84–88.
- ☞ Sidiq, M. (1999). Ehmetşah Qaraqashning “Pul” Namliq Hecivi Esiri. *Yengi Qashéşi*, 4, 94-95.
- ☞ Sidiq, M. (2001). İzdiniş ve Hasilat. *Yengi Qashéşi*, 2, 76–79.
- ☞ Sidiq, M. (2003). Ehmedşah Qaraqashning “Şah Polo” Namliq Esiri Heqqide İzdiniş. *Yengi Qashéşi*, 2, 89–90.
- ☞ Suzan, Y. (2010). Arap Şiirinde Bir Nazim Türü: Muhammes. *e-Şarkiyat İlmî Araştırmalar Dergisi*, 4, 17–37.
- ☞ Tohti, N. (2000). At “Tulpar”gha Aylansun. *Yengi Qashéşi*, 6, 49–53.

- 📖 Utuq, İ. E., Mirziehmet, M., Abdusalam, H., Élahun, S. ve Muhemmet, M. (2006). *Uyghur Edebiyati Tarihi 3*. Beijing: Milletler Neşriyatı.